

ВИСНОВОК

наукового керівника дисертаційної роботи **Адріана Марголіна**
на тему **«Формування дискурсивної компетентності**
здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами
навчання»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (PhD)

Загальна характеристика дисертації. Дисертація Адріана Марголіна на тему «Формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання» представлена до захисту зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Робота присвячена проблемі формуванню дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання; дозволяє усвідомити екстралінгвістичні особливості, системи цінностей, пресупозиції, переконання та упередження, що уможливорює міжкультурну комунікацію, яка є важливою умовою ефективного спілкування на державному та міжнародному рівнях.

Актуальність дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена потребою сучасної базової середньої освіти у формуванні в здобувачів не лише мовленнєвих, а й дискурсивних умінь, що забезпечують ефективну комунікацію в різних ситуаціях спілкування. Умови цифровізації освіти, зростання ролі візуальної культури та медіасередовища актуалізують використання аудіовізуальних засобів навчання як дієвого інструменту, здатного підвищити мотивацію учнів, активізувати їхнє сприйняття, полегшити розуміння змісту навчального матеріалу та створити ситуації реального або наближеного до реального мовленнєвого спілкування. Саме тому проблема формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти засобами аудіовізуального навчання набуває особливої значущості в контексті оновлення змісту й методів мовної освіти.

Не менш важливою є й науково-методична актуальність дослідження, оскільки в сучасній педагогічній науці спостерігається потреба в обґрунтуванні ефективних технологій розвитку дискурсивної компетентності, які б відповідали віковим особливостям учнів підліткового віку та вимогам компетентісно орієнтованого навчання. Аудіовізуальні засоби навчання відкривають широкі можливості для моделювання комунікативних ситуацій, аналізу мовленнєвих зразків, розвитку критичного мислення, інтерпретації змісту висловлювань і формування здатності до побудови зв'язного, доречного та логічного дискурсу. Водночас у педагогічній теорії й практиці недостатньо системно розроблено питання саме цілеспрямованого використання аудіовізуальних засобів для формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти, що й визначає наукову новизну та практичну значущість обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є складником науково-дослідної роботи кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету

імені Г. С. Сковороди і складає частину її наукового напрямку «Науково-методичні засади розроблення й дисемінації освітніх інновацій: історико-педагогічний, теоретико-практичний, компаративний аспекти» (Державний реєстраційний номер: 0126U001832. Дата реєстрації: 12.02.2026).

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягають у тому, що в ньому вперше:

1) визначено термінологічне поле дослідження, зокрема ключове поняття «дискурсивна компетентність здобувачів базової середньої освіти» – це інтегративна здатність, що передбачає розуміння і використання вербальних, паравербальних, невербальних засобів комунікації, характерних для відповідного дискурсивного жанру, а також застосування комунікативних стратегій, властивих комунікативній ситуації, оперування знаннями й екстралінгвістичним контекстом з метою творення власних висловлювань відповідно до дискурсивних жанрових особливостей;

2) виявлено переваги (посилення мотивації здобувачів базової середньої освіти, інтерактивність, можливість опрацювання вербальних, паравербальних та невербальних засобів комунікації, охоплення широкого діапазону дискурсивних жанрів і стилів мовлення, демонстрація автентичного контексту, формування навичок автономного навчання і самоорганізації) та недоліки (семіотичний розрив між екранною реальністю та повсякденним досвідом, тактильний та просторовий бар'єр, екстенсивне навчання, ризик формування переважно рецептивних навичок і пасивне сприйняття) аудіовізуальних засобів навчання у формуванні дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти;

3) обґрунтовано та експериментально перевірено дидактичні умови формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти – «упровадження експліцитного навчання в освітній процес базової середньої освіти з метою підвищення його ефективності при формуванні дискурсивної компетентності аудіовізуальними засобами навчання» та «використання LMS ZenGengo як інструменту інтеграції аудіовізуальних засобів навчання та інтерактивних завдань при формуванні дискурсивної компетентності»;

4) уточнено критерії (мотиваційний, інтелектуально-когнітивний, діяльнісно-технологічний, оцінно-рефлексивний), визначено показники (усвідомлення здобувачами освіти важливості дискурсивної компетентності в повсякденному житті, позитивне ставлення до оволодіння дискурсивною компетентністю, домінування позитивних пізнавальних мотивів, бажання оволодіти знаннями, навичками й уміннями дискурсивної компетентності; знання сутності дискурсивної компетентності, способів оволодіння нею та самоосвіти; постійне використання знань, навичок, умінь дискурсивної компетентності на практиці, творення власного усного і письмового дискурсу; самооцінка здобувачів, визначення причин власних «успіхів» та «невдач», уміння ставити посильні цілі для подальшого формування дискурсивної компетентності), схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) сформованості дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що матеріали дисертації

сприяють збагаченню, поширенню та вдосконаленню досвіду формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти. Теоретичні узагальнення і практичні результати закладають основу для подальших досліджень теорії й практики формування дискурсивної компетентності, аудіовізуальних засобів та LMS. Отримані результати дисертації можуть бути реалізовані в освітньому процесі як дисциплін гуманітарного циклу (викладання мов, історія, література тощо), так і технічних та точних дисциплін (математики, фізики, інформатики тощо), використані вчителями, викладачами та методистами для створення навчальних програм, підручників, посібників, навчальних планів, методичних рекомендацій з метою формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти. Матеріал дисертації також може бути використаний науковцями для подальших досліджень формування дискурсивної компетентності і застосування в освітньому процесі аудіовізуальних засобів навчання, LMS, педагогами – для опанування сучасних методик викладання.

Розроблений комплекс завдань для формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти може бути безпосередньо використаний у процесі навчання в закладах загальної середньої освіти.

Апробація. Експериментальною базою дослідження слугували Харківський ліцеї № 108 (довідка № 5 від 11.12.2025 р.) та Харківська гімназія № 67 I-III ступенів (довідка № 5 від 10.12.2025 р.). Основні результати та матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 13 від 27 лютого 2026), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 8 від 18 березня 2026 року), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 14 від 24 лютого 2026).

Основні положення, результати й висновки дослідження обговорено на засіданнях кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (2022–2025) й оприлюднено на науково-практичних конференціях різних рівнів:

- міжнародних: Міжнародна науково-практична конференція «Духовно-інтелектуальне виховання та навчання в XXI столітті» (Харків, 2022), II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (Київ, 2022), The XXV International Science Conference «Promising ways of improving science and scientific solutions» (Warsaw, 2023), VII Міжнародна науково-методична конференція «Передові технології реалізації освітніх ініціатив» (Переяслав, 2024), III Міжнародна науково-практична конференції «Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи» (Харків, 2024 року), IV Міжнародна науково-практична конференція «Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи» (Харків, 2025);

- усеукраїнських: Мережева взаємодія інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та закладів освіти України і зарубіжжя (Київ, 2024), X Всеукраїнські педагогічні читання, присвячені пам'яті видатного вченого-педагога Олени Степанівни Дубинчук (Київ, 2024), XXII Всеукраїнська науково-методична конференція здобувачів вищої освіти та

молодих учених «Наумовські читання» (Харків, 2024);

- міжуніверситетських: Звітня науково-практична конференція Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України «Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку суб'єктів педагогічної освіти і освіти дорослих в сучасних реаліях України» (Київ, 2025).

Характеристика роботи здобувача в процесі підготовки дисертації.

Дисертант Адріан Марголін успішно завершив освітній складник навчання в аспірантурі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, вчасно завершив навчання, що свідчить про його активну освітньо-наукову діяльність, відповідальність перед виконанням пунктів індивідуального плану здобувача освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Здобувач освіти успішно опанував навчальні дисципліни, зокрема вільного вибору, пройшов науково-викладацьку практику згідно з планом.

У процесі написання дисертації Адріан Марголін своєчасно виконував усі види завдань, вдавався до глибокого аналізу наукової та методичної літератури, присвяченої питанням формування дискурсивної компетентності здобувачів базової середньої освіти аудіовізуальними засобами навчання. Результати дослідження дисертанта пройшли апробацію в ХНПУ імені Г. С. Сковороди, ЦДУ імені Володимира Винниченка, ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Отже, за своєю актуальністю, новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням дисертація відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, вимогам до її оформлення, що затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України №759 від 31.05.2019) та пп. 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №341 від 21.03.2022, №502 від 19.05.2023, №507 від 03.05.2024), та може бути рекомендованою до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Науковий керівник,

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Ольга БАШКІР